

Gárdonyi Géza
Leánynézőben

Olajos István kisbögös, és cigánybandában játszik, noha ő nem cigány. Olajdi Olajos ő és semmiféle ágazata nem öntött ürgét soha. De a nagy háború megritkította a bandákat is, éshát ahol megmaradt a primás, úgy tákolt bandát, ahogy lehetett.

Olajos a háború előtt pesti bandának volt gordonkása, a vakok bandájának. Mert bizony Olajos is vak.

De írták hazulról, hogy Csurka primás nálok járt és tudakozódott: nem társulna-e az ő bandájába? A cimbalmosné igazította hozzájuk. A cimbalmosnének is van egy vak fia Pesten, a vakok házában, Kalácsos a neve, de cigányok közt csak Csuta. Hát attól értesült a primás. Csurkának mind a két bögösét elszólította a katonaság. Pedighát, - ahogy esküdözött, most jár csak jóvilág a muzsikára! - tízszer annyit kereshet a muzsikus az ő bandájában.

- Lehet, hogy ez csak cigányszámvetés, - mondta a levél, - de kétszer annyi bizonyosra várható. S ha netán csalódnánk, visszatérhetsz a háború után: semmit se veszítesz. Megtörténhetik azonban, hogy a muszkák behatolnak, és magadra maradsz. De ha nem volna háború, akkor is kívánnánk, hogy haza jöjj, ha jöhetsz: legalább addig legyen családi életed, szegény jó Pistánk, amíg mi élünk.

Terka írta a levelet, a vaknak testvérnénje.

- Éshát gyere haza azért is, - írta végül, - mert anyánk sokat búsul, hogy öcsédet is beszélítették katonának. Én meg hogy már hivatalba járok, igen magára maradt szegény.

A levelet persze más olvasta el a vaknak, de azért Olajos úgy hallotta, mintha Terka sipognásápná a szerető szavakat, és az anyja jóságos duda-hangja is szólna a végén:

- Gyere haza Pistám!

Olajos hát haza-költözött.

Huszonnyolc éves volt akkor, de fiatalabbnak látszott. Fekete szemüveget viselt, és lisztferences haját. És értette a mesterségét.

- Csak éppen hogy urasan játszol, - mondogatta Csurka a szünetekben. - Ríkasd azt a bögőt, a kefe egye meg!

Olajos azonban nem ríkatta a bögőt: minden hangot megvont tisztán, aprózta vagy nyujtotta kellete szerint, ahogyan Pesten tanulta. Csak persze óvatosan még, mert bizony ők Pesten leginkább taktusos nótákat játszottak; indulókat, operanyitókat, ringatókat és Lehár-keringőket. A vezető halkán veregette a kotta-tartón a taktust a pálcával. Ők is toppogták titkon, csendesen. Magyar nótákat inkább csak otthon játszottak, maguk mulattára.

Mégis hát rázintott liszt-ferences haján és mosolyogva felelt:

- Más a cigányiskola, Csurka! És más a zeneiskola. Zenét mívelek én, nem rivásokat.

Hát jó.

A primás ríkatta a hegedűt, cigányiskola szerint, Olajos vastag hangokkal kísérté, zeneiskola szerint. A kávéház esténként mindig nyüzsgő volt. Ha kenyér és hús vékonyan lengett is a városban, bankó annál sűrűbben. Harminc-negyven koronát is vitt haza néha Olajos. Sőt egy vásárnapon hatvanöt koronát is.

No annak igen örültek otthon.

- Hatvanöt korona, - röpdösött Terka, - Pesten egy hónapig is dolgoztál volna érte. Vezetőt fogadunk most már! Okos nagy fiut. És itt is kell laknia, hogy akármikor szólítod, vezessen. Vagy jobb lenne egy leányka, hogy cselédünk is legyen?

Olajos a fejét rázta:

- Minek az nekem? Tudom már a járást. Egy helyen építenek, csak ott bajos kissé.

Az anyjuk is megszólalt:

- Legelőszőr is egy szép fekete ruhát varratunk.

- Elegánsat! - örvendezett Terka. - Szmokingot!

- Nem szmokingot, nem, csak amilyenben az utcán is járhat majd tavasszal. Valamennyi cigány feketében muzsikál. Te ebben a dohányszínű ruhában szinte utolsó vagy köztük. És cipőt is újat.

- Elegánsat, - sáogott jószívvel Terka, - betéteset. Most az a divat. És mégis hát, ha én megyek veled az utcán... Most már sok az ismerősöm a városban.

- Amilyet ő akar, - dudált az anyjuk, az ő keresete, az ő pénze. De azért azt gondolnám: betétes cipő nem férfiaknak való. Aztán ha sár fröccsen rá vagy fekete kávé, vagy tinta vagy leves-zsírcsepp... Nem, nem, csak rendes fekete ruhát és rendes cipőt.

Falusi jegyző özvegye volt Olajosné, és azt a vak fiát különösen szerette. Csecsemőkorában veszett szemevilága Pistának valami szemgyulladásos betegségben. A szeme pedig olyan épnek látszott azután is, mintha látna. Nem látott semmit se.

- Jó még ez nekem, - legyintett mosolyogva, - én úgyis hátul ülök a bandában: jó még ez a ruha. A cipő is maradhatós még. Csak rakjuk félre addig a pénzt s vezető se kell. Sok pénzbe kerül. És télen minek is? Majd tavasszal, ha majd a szagos fák közt is járhatok a napon. A fákat igen szeretem és a fűvet, a fűvek szagait. És a bogarak döngését, madarak szólását. Majd tavasszal, künn a zöldben, a városban nem kell vezető.

Egy novemberi napos délelőttön vezető nélkül bandukol a Fő-utcán Olajos. Csurkához igyekeznek: nótákat tanulnak, próbálnak össze délelőttönként. Eleinte egy fiucska vezette oda, de szeptember közepén megnyíltak az iskolák, s attól fogva a fiucskának nem volt rá ideje.

- Nem is kell most már, - mondta Olajos.

Hát bandukol, a botját alig jártatva maga előtt. Ismer már minden házat. Tudja, hogy most egy kalapos bolt következik, mellette könyvesbolt, aztán trafik, aztán cukrász, aztán olyan ház, amelyiken nincs bolt. Ott ha napos az idő, két méternyi melegség következik. Aztán megint hűvösség, s egy varrógépes-bolt. Gramofont is árulnak benne. Ismét egy ház, amelyik nagy és régi, és sörszagú. Dörgő szekerek járnak olykor ki és be a kapuján.

Bandukol, kampós botját maga előtt billegetve. Bandukol. Az aszfalt nyirkos, a kociút felől tószag érzik, a házsor felől váltakozó szagok, most éppen dohányszag.

Bandukol.

- A trafik következik, - mondogatja, - aztán a fűszeresbolt.

S el is hagyja a trafikot.

Bandukol.

Két gyerek robog feléje. Nyerít az egyik. Lovasdit játszó gyerekek. Olajos megáll, míg mellette eltrappolnak.

- Gyihi! - kiáltja az egyik.

A trappogás mögéje múlik Olajosnak. Tovább indul.

Alig lép tizet, egy kéz markol gyöngéden a karjára, és női hang szól neki:

- Vigyázzon: ládák vannak itt a bolt előtt.

- Köszönöm, - hálálkodik Olajos, - köszönöm.

S hogy a női kéz a karján marad, bátrabban lépeget. Kerülnek az aszfalt szélére.

- Itt egyet le, - mondja a női hang.

Vagy öt lépés után megint:

- No most fel egy lépést vissza. El tud most már menni? Nem, még a Kazinczy utcáig elvezetem.

- Köszönöm, kisasszony.

- Hogy tudja? Hát lát maga?

- A hangjáról.

- A hangomról?

- A hangjáról. Örülnék, ha megmondaná a nevét. Hogy hálaérzéssel gondoljak magára.

A nő hallgatott.

Olajos mentegetődzve folytatta:

- Hogy így ismeretlenül is...

- Dehogy ismeretlenül, - szólalt meg a leány. (És érezni lehetett a hangján, hogy mosolyog.) - Hiszen ismerem én magát.

- Ismer?

- Ismerem. A kedves nénjét is. Ott lakok én is a Barátok utcájában.

- Hát akkor mondja meg a kedves nevét.

- Etel. Most lelépünk. Aztán megint mingyárt fel. Így... No, most fel. Most már ügye, el tud menni? A cigánysorra megy ügye? Tudom, hogy maga kisbögös, és mondják, hogy érti is. Olyan mondja, aki minden nap ott van a kávéházban, és zeneértő. Zongorázik, mikor van zongorája. Ő mondta, hogy maga jól játszik Olajos úr. Isten vele.

Megszorította gyöngéden a vak kezefejét, és otthagya.

Olajos állt még és fülelt. Aztán továbbandalgott, a botja végét mozgatva nyugodt-óvatosan.

*

- Te, Terka, - szólalt meg délben odahaza, - ki az az Etel nevű leányismerősöd itt az utcánkban?

Terka elcsodálkozott:

- Etel? Az utcánkban? Nem ismerek én itt semmiféle Etelt.

- Talán Etelka néven ismered?

- Etelkát se.

Az anyja is a fejét rázta:

- Nincs olyan ismerősünk. Se Etel, se Etelka.

És ezen nem is volt semmi csodálkozni való.

Alig másfél éve laktak ők a városban. Olajos öccse akkor kezdte a jogászkodást: annak a kedvéért költöztek be. No meg hát Terka kedvéért is. Terka már négy éve, hogy huszonkilenc éves, de még mindig reméli, hogy valaki végre is csak találkozik, aki kéri tőle a boldogító igent. Városon sokmindenféle ember nőtelen. No sokszor megbánta már, hogy nem susogta ki azt az igent tizennyolc éves korában annak a Barsay állatorvosnak, vagy húsz éves korában annak a jóképű Kocsis Jenő tanítónak. Városi embert várt, hogy városi asszony lehessen. Még mindig csinos leány: szőke és büszkécske. Kedvvel szemlélgeti a kezét. De aggódva néha a blúzát: a jobb lapockája fölött ritkul leginkább. Varni tanult volna, vagy női kalaposságot, de kishirdetést olvastak, hogy a postamesteri hivatalban egy jóírást leány találhat alkalmazást. Terka jelentkezett. Elmondta, hogy már jegyzői hivatalban is gyakorolta az írást, és hogy gépen is gyakorlott. Alkalmazták havi ötven korona fizetéssel.

Olajos nyugodtan kevergette a levesét.

- Soványka leány, vagy legalább is nem kövér. Náladnál jóval fiatalabb. És valami kedves zengésű a hangja.

- A hangja?

- Az. Mintha valami édeshangú fuvola volna a szája.

- Fuvola?

- És éppen akkora, mint én vagyok. Keztyűt nem visel. De azért kisasszony.

- Keztyűt nem visel? Kisasszony?

És Terka biggyesztett.

- Valami szolgáló. Nincs ismeretségem szolgálókkal, se Etel-nevűekkel, se más nevűekkel. Mért kérdezed?

- Nem szolgáló. A cipője gummisarkú. Lehet, hogy keztyűt is visel, csak éppen akkor nem volt a kezén.

- Gummisarkú?

A két nő kérdően nézett össze.

- Az, - mondta tovább a vak, - és eleven, noha az arca vagy szeme szomorú. Mandula-szappannal mosdik.

A két nő nevetett.

- Még azt is tudod?

- Megérezni. A szappant leghamarabb megérezni. Mégishát szegény leány lehet. A piacról paradicsomot vitt haza ma délelőtt. Annak a szagát is éreztem. Valami mesterember leánya lehet, csizmadiáié vagy bőrboltosé, - a Kazinczy-utca szellője bőrszagot is lebbentett felém. A szoknyájából vagy kendőjéből. Igen kedves a hangja, igen kedves.

A két nő szinte egyszerre szólalt meg:

- A Kaszab varga lánya!

- Persze, hogy az, - biggyesztett Terka. - De hogyan nem találtuk ki mingyárt! Persze hogy az. A nyáron kifeslett a sárga cipőm. Ő hozta haza. Egykicsit csevegett itt. Panaszolta, hogy egy könyvkötőlegény járt hozzá, de elvitték katonának. Azért szomorú. De hogy gummisarkú cipőt visel! Bizonyosan valami úri nőnek a cipőjét húzta fel arra az órára. Miért kérdezed?

Olajos vállat vont:

- Tudod, hogy néha figyelmeztetnek. Jó leány. Köszönd meg neki, ha beszélsz vele.

S nyugodtan merítette a kanalát a levesbe.

*

A család attólfogva csakis Kaszab vargánál dolgoztatott. Apró igazítani valók odakerültek. Sőt hogy Olajos melegebb cipőt kívánt a tél folyamán, Kaszabot hívták el, hogy az ügyet rábízzák.

A suszter jött, mért, és bagariát ajánlott.

- De huszonnyolc koronán alól nem csinálhatom, - mondotta komolyan.

Komoly kis köpcös ember volt a varga, deres-vörös hajú és bajuszú. A nyakát behúzza állt ott, mintha eső esne, különben az utcán is úgy járt, olyan összehúzott nyakkal, mintha mindig esne az eső.

- Nem, huszonnyolc koronán alul nem lehet, - mondotta igen komolyan. - A bőr drága, és ha nem világtalan embernek csinálnám...

Olajos megmozdult:

- Az nem baj. Én még a könyökömmel is látok. Kenyeremet is jobban megtalálom, mint sok szeme-jó.

- Nono, - mentegetődött Kaszab, - iszen nem azért... De hát huszonnyolcon alól mai világban nem lehet. És vasárnapra kész lesz.

S az ujját megvonta az orra alatt.

Terka elmosolyodott:

- Nem lesz kész.

A varga megütődött:

- Már hogyne lenne kész.

Terka a fejét rázta:

- Még olyan vargát nem ismertem, hogy mondott időre hozza a cipőt.

- Már pedig én olyan vagyok, - mondta Kaszab az ujját elvonva az orra alatt, - és most hogy áros a bőr, kevesebb is a munka. Mert amint mondom: huszonnyolcon alól ezt se csinálhatom.

Olajos rábiccentett.

- Jójó: nem is kívánjuk olcsóbban. Én teljesen megbízok a maga becsületességében. Akinek olyan becsületes lelkű leánya van, maga is becsületes lehet.

- Leányom? Hát tetszik ismerni a leányomat?

- Ismerem, - bólított Olajos, - Etelka kedves, derék leány. Kivánom is neki, hogy boldog legyen a vőlegényével.

Kaszab csodálkozott és a fejét rázta:

- Nem volt még vőlegénye. Nem is lesz már: meghalt. Olvastuk az ujságban, hogy meghalt.

- Meghalt?

- Meg. Vitézül. Lemberg alatt. Kár érte. Se nem ivott, se nem kártyázott. A tavaszon már maga lábára állott volna.

Sóhajtott. És fogta a kalapját.

- Vasárnap délre meglesz a cipő.

Mikor elment, a vak megszólalt:

- Te Terka, milyen leány az a... leány?

Terka vállat vont:

- Pulykatojás.

És nevetett.

- Nono, - feddette az anyja.

És a fiához fordult:

- Jóképű leány, mosolygós szemű. Igen kedves, derék leány. Te jobban láttad.

Olajos elgondolkodva ült a divánon.

*

Vasárnap Olajos még délben is aludt. Vigadó vendégek muzsikáltak velük csaknem reggelig. Olajos hetven koronán felül vitt haza. Éshát megmondta, hogy ne költsék fel. Vasárnaponkint különben sem tanul a banda.

Női hangokra ébredt fel Olajos. Az anyja jóságos duda-hangjára, Terka rekedtes kacsa-hangjára, s az ismert édes hangra.

A konyháról jött a szó:

- Bocsánatot kérünk, - mondja az édes hang, - de a boltos Steiner egyszerre három pár cipőt rendelt. És egyet a feleségének, hogy szombatra meglegyen, és kettőt a két gyerekének, hogy vasárnap reggelre meglegyen. Apám igen restelli, hogy nem készíthette meg a cipőt. Igen-igen restelli, dehát tetszik tudni: a boltos most először rendelt nálunk. És nagy a család, nyolcan vannak. Ha kedvükre való lesz a cipő, máskor is nálunk csináltat.

Olajos fülel.

- Eb bizony nem szép, - mondja szigorún a Terka kacsa-hangja, - ha egyszer valami meg van ígérve...

- Nono, iszen nem baj, - hangzik az anyja csillapító duda-szava, - Pista nem fog haragudni. Etelka apjára nem fog haragudni. Etelka a neve, kedves, igaz-e?

- Az. Igen csodálkoztunk, mikor apám itt járt a mértékkal, hogy Olajos úr tudott rólam.

- Óh, - dudál rá vidáman az anya, - az én fiam sok mindent jobban lát, mint akinek megvan a kettő. Dehát üljön le Etelka, üljön le kedves...

Széknek halk koppanása.

- Óh köszönöm.

- A mi Pistánk jobban lát, - dicsekszik Terka is. - Még azt is megmondta, hogy maga mandulaszappannal mosakodott aznap.

- Node ilyet! Valóságos igaz. Dehát honnan tudta?

- Láta, - mondja elégedetten az anya, - ő sokszor azt is látja, amit mink nem látunk. És más sok mindent is lát, amiről azt véljük, hogy nem látja. Például, ha valamelyik ház előtt elmegy, megmondja, hogy új-e, régi-e, alacsony-e, magas-e, micsoda boltok vagy műhelyek vannak benne. S a mellette járókról megmondja, ki s miféle: úr-e, paraszt-e, vagy iparos. Ha iparos, micsoda iparos.

- Node ilyet! - álmélkodik az édes hang. - Én mingyárt láttam, hogy igen okos ember. És finom ember. Kár érte...

- Nem érzi ő azt.

- Mégis kár. Szép derék fiatal ember. Az arcszíne olyan finom. (Hosszan mondta az í-t a finomban.) És nekem igen tetszik, hogy olyan leányos a haja. Node igazán csuda... Mert való igaz, hogy mandulaszappannal mosdok. Még szegény Kulcsár vette, vagyishogy nyerte. A panorámában nyerte.

- A vőlegénye? - kérdi Terka.

Sóhajtás.

- Még nem volt vőlegényem. Mégcsak jegyesem se. De talán lett volna. Iszen csak négyszer ha járt nálunk. De már vallott. Már mikor harmadszor ott járt, vallott. És kérdezte, hogy én hogy érzek? Nem szóltam rá semmit, hát abból érthette, hogy hogy érzek. Csak nem borulok mingyárt a nyakába az igazat mondva: nem is igen tetszett még akkor nekem, mert olyan ragyás volt, hogy még a szemöldökéből is alig maradt valami. Se bajusza, se szakála. De azért szép fiú volt, csak tetszik tudni úgy kellett nézni, mint a festő-művészek képeit: kissé távolrul. Tetszetek tán látni a kiállítást itt tavaly? Hát úgy még szép fiú is volt. A színe is piros. Gondoltam: majd megszokom közlül is. Aztán mikor megint eljött, megint faktatott. Már akkor katonaruhában volt és mondta:

- Ki tudja, visszatérek-e?

Hát csak annyit feleltem:

- Nézze, még nem is ismer. Elégedjen meg annyival, hogy mindennap imádkozok érte.

Hát meg is elégedett. Aztán, hogy éppen vásár volt aznap, hát tetszik tudni kísétáltunk a vásárba. Anyám is velünk. Mert anyám vendölyt nézett, ha kaphatnánk olcsón. Hát kimentünk és Kulcsár is velünk. És befizetett értem is a panorámába. A panoráma szép volt: az amerikai krokodilus-vadászatot láttuk és Port-Artur bombázását. Aztán én bajuszkötöt nyertem. Ő meg mandulaszappant. Ő nekem adta a szappant. Én meg igen megzavarodtam, hogy nekiadjam-e a bajuszkötöt? Végre is gondoltam, legjobb az egyenes út:

- Nézze, mondom, hátha elcseréli a panoráma ezt a bajuszkötöt valami szivarszipókával?

Hát meg is egyeztek, de nem szivarszipókára, hanem mégegy mandulaszappanra és azt is nekemadta. Igen jó fiú volt. Csak épp, hogy nem sokat keresett még, tetszik tudni, - nyolcvan koronát ha keresett egy hónapban. No meg kosztja is ott volt a mesternél. Igen illedelmes jó fiú volt.

S a hangja ellágyult.

- Bizony, - sóhajtotta Terka, - eddig is rossz világ járt a lányokra. Én már huszonkilenc éves vagyok, és eddig se találkozott kedvemre való. Most meg már ezrével jutnak özvegységre a lányok, még mielőtt asszonyok lehettek volna.

Sóhajtás.

- Kisasszonynak még jó: tíz év múlva is találkozhatik szerencséje. Senki nem mondaná, hogy annyi idős. Szép tiszta arcú. És oly elegáns... Ez a pepitaszoknya különösen illik: igen elegáns. De mit várhat az ilyen szegény leány? Mit várhat akinek se pénze, se szépsége, se pepitaszoknyája? Engem csak egy madár szeretett még eddig, egy csóka. Gyerekektől vettem. A Tajthy-bolt előtt. Fél lába el volt löve. Szárnyát is lógatta. A fél szeme is ki volt löve. És úgy élt nálunk. Azon az egy lábán ugrándozott. Boldog volt, ha az ölembe vettem. Olyan hálásan nézett avval az egy ép szemével szegény. Igaz, egy gyerek is szeretett még. A szomszédunkban lakott és afféle Krisztus árvája volt: Elemérnek hitták. Rimaszombatból osztják szét az olyanokat. Elvitték már azt is, mert mindennap verték szegényt, pedig csak öt éves volt. Hogy mer Isten elé menni az olyan? Aztán hát a csókát is széttépte egy kutya. Mert kijött egyszer szegény utánam az utcára, ki a kis bolond. És aztán nem maradt senkim. Akkor ismerkedtem meg avval a Kulcsárral. Most már az sincs.

- Még lehet, - vigasztal Terka.

- Maga jó lélek, - szól az anya is, - és a jóság is szépség. A legtartósabb szépség.

Sóhajtás.

- A jóság belől van. A férfiak csak az arcot nézik. Az az egy fiú nem bánta volna. Igaz, hogy azt mondták volna hátunk mögött: Elvette a ragya a szeplőt. Sok a gonosz szájú. De ő azért mégis elvett volna. Igen jó fiú volt. Egy hétig sirattam. Még most is, ha eszembe jut, hogy nem jön elő többé soha...

S hangja ellágyult.

- Nono, - vigasztalta az anya, - minden lány szép leány, aki ép és egészséges. Maga pedig még azonfölül is kedves. És minden legény mégse marad el. Megjönnek háború után. Csak épp hogy sok lesz a csonka-bonka férfi.

- Nem bánám én, - zeng minden melegével az édes hang, - csak annyi is maradt volna belőle, amennyi lélektartónak elég. Ha keze nem lett volna, lettem volna keze. Ha lába nem lett volna, lettem volna lába. Csak épp hogy feje nélkül ne jött volna haza.

- Hát bizonyos, hogy meghalt? - sajnálkozik Terka.

- A szülőinek megírták.

És kisvártatva halkultan szól az édes hang:

- Megyek már, mert... Kezüket csókolom. Szerdára meg lesz a cipő.

S hallatszott, ahogy édesen elkopog.

*

Olajos kevészavú ember volt. Talán hogy mindig fülelt és mindig szimatolt. Leginkább az asztalnál szólalt meg, ha valamit kérdezett vagy ujságot.

Akkornap, hogy elmondták a cipőkésedelmet, csak rábólintott:

- No jó, hiszen maradhat.

De ebédután megszólalt:

- Te Terka, milyen lány az az Etel?

Terka nézett, nevetett:

- Pulykatojás. Mondtam már, hogy pulykatojás. Érdekes, hogy most már másodszor kérdezed.

- Nono, - feddőzött az anyjuk.

- Hát mondjuk: mandulaszappan, - pajkoskodott Terka, - szimpla mandulaszappan.

- Csinos, kedves, jó leány, - korrigált az anyjuk.

- Csinos, csinos, - tűnődött a vak, - dehát mégis...

- Mosolygós szemű.

- Hát még?

Terka nevetett.

- Érdekes, hogy... Sohse kérdeztél te még senkit.

A vak szempillája rebegett.

- A hangja valami kedves. Sohse hallottam olyan kedves hangot. Egyszer hallottam Pesten az utcán, az Andrásy-úton. Csak megálltam, mintha a föld megfogta volna a lábamat. Sohse felejttem el. De az se volt kedvesebb.

A két nő összecsodálkozott.

- Én a hangjára nem is ügyeltem, - mondta vállat vonva, mosolyogva az anya.

- Én se láttam semmi különöset a hangján; - bámuldozott Terka. - Csak annyit, hogy sokat csacsog.

- Az is kedvesség, - biccentett rá a vak, - ha valaki sokat beszél. De annak a lánynak a hangja... Ha mindig csupa számárságot beszélne; akkor is mindig hallgatnám. Mint valami... valami csodálatos no.

- Dehát mi csodálatos? Hogyan csodálatos?

- Hát... Nem tudom megmondani. A hangot nem lehet megmondani. Olyan nekem, mintha valami nagy árva-viola volna, és annak volna a hangja. Az árva-viola torka, tudod, olyan bársonyos.

A két nő nevetett:

- De furesákat beszélsz!

A vak is elmosolyodott:

- Magam is furesállom. Dehát én zenész vagyok. A női hang a legszebb zene. Már hát az olyan. Mint szagok közt a gyöngyvirág szaga. Járunk a Jánoshegy alján, van fűszag, bokor-szag, földszag. Aztán egyszer csak hűvös falombok szaga, aztán egyszer csak finom gyöngyvirág-szag. Ott meg kell állni, ha akarsz, ha nem. Mondd még, hogy milyen az a lány? Milyen. Kezdd fölülről, hiszen ráérsz. Ma nincs posta.

Fölkelt és a divánra ült. Kampós botjára könyökölt.

- Milyen?

Terka unalommal nézett. Az anyjuk azonban intett neki, hogy beszéljen.

Terka gondolkodott:

- Milyen, milyen. Hát... A haja vörhenyeges. A mama kedvéért: vörhenyeges. Homloka dombos. A szemét mondtuk már. Vagy nem mondtuk? Hát szem: szem, amilyen legtöbb van a világon. Az álla hegyes. Orra kicsit nagyobb is lehetne. Én bizony nem is néztem meg olyan igen.

És nevetett.

- Csak mondj még róla.

- Hát... Mit mondjak még no: a szája olyan izé, no... mintha kásafujásra készülne.

- Ugyan, - feddődött az anya, - mondd inkább, mintha füttyülne. Mintha hangtalanul füttyülne. Csinos, kedves leány, no. Nem illő, hogy keresztények rosszat mondjanak akárkiről is.

- De hiszen nem mondtam semmi rosszat. Hát csinos leány, csinos, de hát mint levelek között a szimpla levelezőkártya: semmi érdekes rajta.

A vak könyökölt a botján. Fölfelé nézett, mint a lúd.

És nem kérdezett többet.

*

Olajos a cimbalom mellett szokott ülni a bandában, a cimbalmos jobbjára felől. A cigányok fölkeltek a szünetekben. Ki és bejártak. Beszélgettek. Csurka primás hol itt, hol amott ült le egy-egy nyájas vendég asztalához. Csak Olajos maradt mindig ültön, hallgatagon.

De akkor este ő is megszólalt. Kevés volt még a vendég, hosszacsckán szünetelgettek. A bandából csak a cimbalmos maradt a helyén. A cimbalomra hajolva pimpegetett, kereste a lankadásokat.

- Csuta, - szólt halkán a cimbalmosnak, - láttál-e te már pulykatojást?

- Ittam is, - felelte Csuta vállról, - gyerekkoromban ittam egyszer.

- Milyen volt?

- Milyen volt? Hát jó volt, nyesd meg, milyen volt volna?

S tovább pimpegette a húrjait.

Olajos gondolkodott, kis idő múlva ismét szólt:

- Te Csuta, mennyivel kevesebb érő a pulykatojás másféle tojásnál?

Csuta elbámult.

- Kevesebb érő? Ki beszél ilyen bolondot? Próbáld csak megvenni a piacon. Nem is igen fordul.

- Hát árosabb?

- Hogyne volna árosabb, nyesd meg. Harminc tojás se ér annyit, mint pókáéból egy.

Olajos pislogott. A fejét rázogatta.

- Hát akkor mér beszélnek róla olyan kicsinylőn?

- Kicsinylőn?

- Lányra hallottam, hogy mondták: pulykatojás.

- Áhá, most már értelek. Hát a színe olyan. Mert a pulykatojás színe olyan izés...

Olajos legyintett:

- A színek engem nem érdekelnek.

De kisidő múlva ismét megszólalt:

- Te Csuta, láttál-e már ragyás embert?

- Ragyás embert? Hát hogyan láttam volna, nyisd meg, hiszen csak belenézek a tükörbe, nyisd meg, mingyán látok.

Olajos elmosolyodott:

- Hát aztán milyen az? az a ragya?

- Milyen? Hm, milyen? Hát itt a pofám: tapints rá, aztán megtudod.

Olajos rátapintott. A haját rázta.

Csuta ráhajolt a cimbalomra, a legfelső húrokat pimpegette. Óvatosan nyomta rá a kulcsot a szőgre, de cudar kényesek azok a felső hangok... pin-pin-pin-pen-pen-pen...

- Te Csuta...

- Hallgass mán!

- Csak azt mondd még meg, hogy a pulykatozás is olyan valami, mint a képed?

- Olyan. De most már hallgass.

S tovább pimpegett a húrjain.

Olajos gondolkodott, a haját rázogatta. Aztán ő is fogta a gyantáját s vonót kent vele.

A cimbalmos aztán mégis megbánta, hogy a vaknak hamisan beszélt:

- Hallod-e, - mondta engesztelően, - a pulykatozás nem ilyen, a pulykatozás csak szeplős. A ragya rücsök, a szeplő csak szín. Nohát most mán tudhatod, nyisd meg.

- A színek engem nem érdekelnek, - mondta Olajos.

Az ajtónyillogatás aztán egyre gyakoribb volt a kávéházban, a beszédek is sűrűbbek, a székek egyre másra koppantak, surlódtak. A dohányfüst egyre erősebb, de a kávészagok is. Időnkint már tea- és citromszag is volt érezhető és rumszag is. A zene egyik szünetében Olajos megérezte, hogy a virágáros asszony is ott járkal, vagy hogy hallotta az alkudozást. Magához szólította, hogy mellette ment volna kifelé:

- Hé, virágos! Mutassa csak.

Az asszony mosolyogva tartotta oda a kosarát.

A vak belebillegetett, beleszimatolt. Minden virágot megérintett gyöngédeden, mintha alvó arcokat érintene. Mosolygott, szimmogott.

- Csupa szegfű? - kérdezte, - csupa szegfű? No jó ez is. Ösmeri-e Kaszabékat, a Barátok utcáján?

- Nem ismerem, de megtalálom.

- Megtalálja? Nem most, majd reggel. Kaszab vargamester. Bizonyosan ki van írva a neve. Hát: mit kóstál itt szélről ez a tíz legszebb szál szegfű?

*

Szerdán délben azzal érkezett haza Terka, hogy reggel a vargával találkozott a bőrös bolt előtt.

- Bocsánatot kér, hogy ma se hozhatja meg a cipőt. Igen restelkedett, szinte beleizzadt. De azt mondja: holnap meglesz. Ha éjjel kell is dolgoznia rajt, de meglesz. Mutatta a bőrt, hogy milyen jót választott.

Olajos arca még várakozó maradt. Terka azonban nem szólt az ügyről többet. Levetette a kabátját és kivonta a tüt a kalapjából, azt is letette.

- Brr, máma hideg van, - fázkódott. - Aggódtam, hogy elcsúszol Pista. Nem történt bajod?

Pista csak a fejével intett, hogy nem.

Az anyjuk bevitte a levest. A többi ételt Terkára bízta. Füstölt füle volt még, tormás, és palacsinta.

- Kaszabról jut eszembe, - mondta az anya, az utolsó kanál leves után, - tudod-e, Pista, min gondolkodtam az éjjel? Azon, hogy az a Kaszab leánya jó lenne neked. Jóraivaló leánynak látszik. Meg hogy így is vezetett egyszer. Magad mondtad, hogy kalapos nő sohse segített még rajtad. Az pedig kalapos. Senki se mondaná, hogy nem nagyságos kisasszony. Olcsó rajt minden, de illik reá. Éshát jólélek.

Olajosnak torkára szaladt a leves. Elvörösödött. Köhögött.

Terka akkor tette le a tormásfület az asztalra, s maga is leült.

- Igaz-e, Terka? - dudálta érzelmesen az anya, - az a Kaszab-leány jó lenne a mi Pistánknak. Az éjjel gondoltam rá.

- Ugyan! - rándult meg Terka.

A vak hallotta, hogy az anyjuk fölemeli a kezét és a karján a ruha susotol. Tudta, hogy ez a halk mozgás fenyegetés.

Terka valóban duzzogva szól tovább:

- Rokonságnak bizony... az Olajdi familiában eddig nem illatozott még csiriz.

Szünet következett.

A vak érezte, hogy az anyjuk a fejét csóválja, és hogy Terka megrestelkedik.

S meg is lágyul ime az anyjuk hangja, ahogy megint megszólal:

- Már akkor megfordult az eszemben, hogy nálunk járt. Mikor azt mondta: *Ha nincs keze, lettem volna keze. Ha nincs lába, lettem volna lába.* Már a nyelvemen volt: - *És ha szeme nincsen?* De hiszen ez kérdezetlenül is így következik. No higyjétek el: jó asszony lenne belőle.

Terka a vállát vonogatta:

- Ha tetszene Pistának...

Olajos szeme pillái szaporán mozogtak. Az arca még piros volt a köhécseléstől.

- Az nem nóta, - mondotta komolyan.

- Nem nóta? - tekintett rá a két nő, - mi az, hogy *nem nóta?*

- A házasság nem nóta, - rázogatta a fejét Olajos, - nem nóta, hogy csak fogjuk, elrántsuk.

- Hát persze, hogy nem nóta, - bölintott az anyjuk, - dehát ki mondta, hogy nóta? Megismerkedel vele, hát először is megismerkedel. Aztán, ha tetszik, elveszed, ha nem tetszik, nem tetszik. Háború után annyi lesz a leány...

Terka sóhajtott. Az anyja is.

- Én csak azért gondoltam, - folytatta, - hogy ma mégcsak megvagyunk. De Terka most már postás: ma itt, holnap ott, ahová helyezik. És ha én is... engem is máshova helyez a jó Isten: a gyep alá...

- Isten ments, - susogta Terka. - Kell még a füléből, Pista? Még van itt egy kövéres töve-szelet.

Pista megrázintotta a fejét.

- Ma nincs étvágyam. Vízet tölts.

Olajos sohse ivott mást, csak vizet.

- Ha akarod, - mondta az anyjuk, - elhívhatjuk valami okon, aztán beszéljess vele.

Olajos a fejét rázta.

- Nem, az nem illenék. Hátha megérezné, hogy miért?

Terka fölvetette a fejét:

- És ha megérezné? Hát mit, *megérezné*? Az ilyen leány csak hányódik az életben, mint postán a címezetlen levél.

- Címezetlen levél? - csodálkozik Olajos.

- Az, *címezetlen levél*. Szerencsésének érezheti, ha valaki nevet ír reá.

Olajos, mintha port fujt volna ki az orrából.

- *Címezetlen levél*. Hát te talán nem vagy címezetlen levél? Minden leány címezetlen levél! Némelyikben arany van. Némelyikben ezüst van. De némelyikben... Mindenikben van valami virág is.

És akkor elmosolyodva rázogatta a fejét.

Terka nevetett:

- Szép, hogy azt nem mondtad: *némelyik belől is üres*. Node hálistennek, hogy némelyikben van legalább virág, mandulavirág, mandula-szappan.

És a székén hátra dőlve nevetett.

Olajos pillogott:

- Mit nevensz azon a mandula-szappanon? Én szeretem a mandula-szappannak a szagát. Mink is azzal mosdottunk az intézetben.

- Csak nevetek, - mentegetődzött Terka, - hiszen mink is mosdottunk vele falunlaktunkban. Dehát tudod az a leány jutott eszembe, hogy... bizony szerencsésének ismerheti, ha elhivatjuk és szóra méltatod. Elvégre neked pénzed is van: tizenegyezer koronád. Ahhoz eddig se nyúltunk, ezután se. És a művészeted még nagyobb vagyond: holtodig való bizonyos kenyered.

Hízelt a vaknak, de az arcán tovább játszott a mosolygás.

Olajos pillogott.

- Az bizonyos. Még nem is mondtam, hogy én tanítom az Éva-keringőt. Még a cimbalmost is, a nagybögőst is. A cimbalmosnak cincogok, a nagybögősnek brummogok.

És nevetett.

- Beh szamarak! Tőlem tanulnak: a vaktul. Amiket Pesten játszottunk, tőlem tanulják. Kottát egy se ismer.

Aztán elkomolyodott:

- Dehát azért mégis nem illő, hogy elhivassuk. Nem, nem: azt nem engedem. Milyen is! Mondd el csak mégegyszer.

- Mondtam már, mint a...

A vak érezte, hogy az anyja int.

Terka mégis nevetve folytatta:

- Csinos, kedves.

- Apróra mondd: a haja?

- A haja szőke, sáfrányszínű szőke.

- Színeket ne mondj. A szín nekem semmi. És ne nevetgélj, mert akkor azt vélem, hogy engem nevetsz. És azt nem tűröm.

Megrázta a haját, mint ahogy a kutya rázza a fejét, mikor légy ül a fülére.

- Nono, - kérlelte a leány, - hát csak kérdezz.

- A homloka?

- A homloka: dombos. Az ajka mintha...

- Füttyölne, - fejezte be az anyja, - mintha hangtalanul füttyölne.

- Keze, lába?

- Keze, lába? Azt nem néztem. De a termete csinos.

- Szép, karcsu, könnyű, - mondta komolyan az anya.

Olajos mosolyogva hallgatott. A botjára támasztotta az állát, gondolkodott s az arca olyan volt, mint a szépet álmódó gyermeké.

- A szabót, - szólalt meg negyedóra múlva, - hívassuk el a szabót: azt a fekete ruhát mégiscsak megvarrassuk.

*

Másnap délre csakugyan megvolt a cipő. A varga szemén látszott, hogy éjjel is dolgozott rajta. Dehát a cipő megkészült:

- Igen restellem, Olajos úr, igen restellem, mentegetődzött. Dehát a *nem lehet* is nagy úr, és...

- Nem baj, nem baj, - jóságoskodott Olajos, - a fő az, hogy megvan.

- És hogy jó. Tessék csak megpróbálni. Csossz, igaz-e: úgy megy fel, mint a papucs. És formájára is, igaz-e kisasszony, gróf is eljárhatna benne. Igazis: a lányom igen köszöni a szives figyelmet, Olajos úr. Délután eljön különben: akkor itthon tetszik lenni úgye? Személyesen köszöni meg. No boldog volt.

Olajos elvörösödött.

- Szivesen, - rebegete, - szivesen.

- Csupa boldogság volt az a napja, - folytatta a varga, - a vőlegényéről is hír jött, hogy nem halt meg. Nem ám, hálistennek. Nem. Az Estben olvastuk, hogy Kulcsár János is ott van az orosz-földi foglyok között. Hát él, hálistennek. Igen derék fiú. Se nem iszik, se nem kártyázik.

S elvonta az ujját az orra alatt.

Olajos nem szólt többet. Az arca egykedvű és szintelen volt, mint mindig.

Az anyja megfizette a cipő árát.

- Mi az, amit köszönt? - sápogeta aztán Terka.

- Semmi, semmi, - felelte boszusan a vak. - Annyit beszéltek mindig, hogy szörnyűség!

A két nő elhallgatott. Sohse történt még, hogy Pista így rájok fakadt volna. Véltek, hogy a cipőt drágálja.

- Pista haragszik, - susogták künn aggodalmasan, - meg kellett volna alkudni a vargával előre, s hogy Pistának csak a fele árát mondja. Gondolhattuk volna...

A vak ült a divánon, mint szokott, a botja a kezében. Mert otthon se tette le: hol könyökölt rajta, hol csak éppen hogy rajta volt a keze. Ült komolyan, hallgatagon. Terka csak három óra tájt mert megszólalni:

- Négykor jön a szabó, Pista.

- Minek? - csodálkozott Olajos.

- Hát a fekete ruha... Hiszen te mondtad.

- Küldjétek el. Mondjátok hogy nem vagyok itthon. Majd veszünk, ha kell. Én már megszoktam ezt a ruhát. És dolgom is van négykor a primásnál.

Benyult a mellénye zsebébe és megszólaltatta a zsebóráját. Még gyermekkorában kapta a verőórát az apjától, mikor bevitték a vakok intézetébe.

- Cink-cink-cink, - szólt halkán az óra. S a negyedeket kettősen verte: - cilink, cilink.

Csakugyan fölkelte és elment. Vacsorára se tért meg. Éjszakára is elmaradt. Hajnalban két cigány vezette haza.

A két nő bámulva látta, hogy Pista alig áll a lábán. A kalapja csupa por. A szemüveg nincs a szemén.

- Jó kedve volt, - magyarázták röhögve a cigányok, - még poharakat is vagdosott a falhoz.

*

Olajos kissé zékányosan ébredt s jóval ebédnek utána.

A két nő aggódva nézegette. Bizonyára a cigányok itatták le, vagy hogy valami korhely vendég. Szegény Pista! Sohse történt meg efféle övele.

Az ügy azonban még se látszott igen aggasztónak, mert hiszen Pista piros arccal kelt föl és legelőször is vizet kért.

- Még, - mondta, - még.

S ivott, csakúgy dőlt bele.

- Még. Ne pohárban add. A kancsót add ide. És micsoda pokoli fűtés ez itt! Ne rakjatok annyit a kályhába!

Megitta mind a kancsóban volt vizet.

Terka aggódva nézte.

- Nem vagy beteg?

- Csak a fejem. Adj még vizet.

- No, - finnyázkodott Terka, - nem hiába, hogy korpa közé keveredtél.

Korholta az anyja is, míg öltözködött:

- Hát nincs neked magadhoz való eszed? Mondtad volna: - Köszönöm, nem szoktam. Ha erőltettek, mondtad volna: - Kérem, ha szíves akar lenni irántam, ne kínálgasson: vízivó vagyok. De talán nagyon is erőltettek? Vannak olyan erőszakos bolondok. Erőltettek, úgye, és azért is csaptad a falhoz a poharat.

- A pénzed? - aggodalmaskodott Terka, - megvan-e a pénzed?

Olajos nem felelt a kérdésekre. A szokott mozdulatokkal öltözködött. A ruhája nem olyan rendben volt a széken, ahogy ő szokta este odarakni, hát a két nő adogatta reá.

Mind a két nő boszankodott.

- Te is ostobán viselkedtél, - mondta az anya, - mentül erőszakosabb valaki, antul keményebben pattogj vissza.

- Harminc fillér, - képedezett Terka, - csak harminc fillér van a zsebében. Oh, a gazemberek!

- A szemüveged? Hol a szemüveged?

Olajos ráncolgatta a szemöldökét, az arca rángatózzott:

- Hagyjuk már abba! - legyintett kedvetlenül, - nem szeretem a sok beszédet.

És az anya intett is a lányának, hogy hallgasson.

- Nem tehet róla, no, - dudált jószívvel - Pista nem cselekszik ostobán soha. Valaki belesodor-ta: miért ne is vigadna ő is, ha éppen kedve kerekedik reá. Nem baj, Pista, nem baj. Csakhogy bajod nem történt. Máskor óvatosabb leszel. Mit eszel most már: ebédelsz-e velünk, vagy kávét adjunk?

- Ebédelek.

Tálaltak neki.

És Terka vidámabb mezőkre igyekezett terelni a vak öccs kedvét.

- No, sajnálhatod, hogy olyan korán elmentél tegnap: itt járt Etel. Köszönte, hogy virágot küldtél a születésnapjára. Azt mondja: igen meghatotta, hogy van aki gondolt reá. Soha életében nem kapott virágot a születése napján. Vélem, hogy máskor se. Dehát honnan tudod te?

- Nem tudtam, csak küldtem, - felelte vállról Olajos.

- Hát véletlenül eltaláltad. Nem is tudtuk micsoda gavallér vagy te.

- Annál jobb, - szólalt meg az anyjok is, - talán Isten akarta, hogy öröme legyen szegénynek.

- Mert hogy gratuláltunk neki, - kapta át a szót Terka, - gratuláltunk a vőlegényét illetően, akkor mondja, hogy vakhír volt. Nem nézték mingyárt az ujságban, hogy más ezredbeli Kulcsár János az. Egy katonaismerősük mondta, hogy nem is lehetett volna még őrmester.

A vak fölemelte az arcát:

- Más Kulcsár?

- Más. Az ő Kulcsárja bizonyosan meghalt. Irták is. Meg hogy attól fogva elmaradtak a tábori kártyák.

Olajos fölemelte a szemöldökét:

- Siratja?

- Nem, csak éppen hogy kissé szomorkássá válik az arca.

Terka kiment a főzésekért. Az anyja beszélt tovább:

- Igen kedvemre való leány. Tudod-e, hogy a gondolatomat is említettem neki.

A vak beleejtette a kanalat is a levesébe.

- Mit? Hogy?

- Hát hogy mondom: - maga igen kedves, jó leány, Etelka: éppen ilyen leányt szeretnék én a fiamnak.

A vak hátradőlt a székén. A szeme elnyílt.

- És.. és...

- Hát elpirult, elmosolyodott.

- No és aztán?

- Hát aztán, mit is mondott? Igen: hát azt mondta, hogy azt mondja: - Dehiszen Olajos úr nem is ismer engem.

Olajos a haját rázta:

- Ismerem, ismerem! Azt kellett volna mondani: ismerem!

- Mink is azt mondtuk. Akivel az én fiam egyszer is beszélt, ismeri, száz ember közül is megismeri, ha szavát hallja.

- Dehát nem látszott rajta semmi? Valami megütközés vagy mi?

- Nem. Inkább azt mondta: Olajos úr igen derék ember. Kár érte...

Olajos az asztal szélére csapogatott a tenyerével:

- Nem *kár érte!* - mondta szinte kiáltva. - Miért nem mondták, hogy nem kár érte! Semmi bajom! Nekem nem hiányzik a szemem! Micsoda ostoba vélemény, hogy a vak nem lát! A vak jobban lát, mint akárki! Csak épp a szín... De mi a szín? Semmi! A fal csak fal, akár piros, akár kék! És a föld is akár piros akár kék! A fal csak fal, a föld meg csak föld! A cigányok, ha pénzt különböztetnek, engem választanak bírónak, hogy jó pénz-e vagy nem jó? Én csak a kezembe veszem: megmondom egyszerre. Phű de meleg van itt!

Terka hozta az ételt. Az ajtóban megállt, hogy be tudja ismét csukni.

A vak izgatottan folytatta:

- Hát ahun áll Terka az ajtóban, és én már látom, mit hoz. Akinek szeme van, nem tudja ennyiről megmondani, mit hoz. Kelkáposztát hozol, igaz-e? És füstölt oldalas van benne. Kint meg pogácsa sült, tepertős pogácsa. Igaz-e?

- Igaz, - mondta Terka a tálat letéve. - Node csuda, hogy te ennyiről megérzed!

A vak nem evett. Gondolkodva ült és hevesen dobolt a széke karfáján. Az arca piros volt. A szeme nyiladozott.

- Hát hozzám jönne? Mondta, hogy hozzám jönne?

- Nem, azt nem kérdezhettük így! - felelte Terka, és már jóakarató hangon ő is, - ilyen egyszerre nem dőlhetünk be az ajtaján. De ha akarod, elmegyek hozzájuk, úgymint ferde a cipőm sarka. Megteszem neked, megteszem. Beszélék övele is, - megteszem.

- Mit? Hogy?

- Hát csak annyit mondom neki, hogy említetted, hogy meglátogatnád.

- Jó, így igen jó! - kapott rajta Olajos, - és akkor mingyárt megtudjuk.

- Meg, - mondta nyugodtan Terka. - Ha nagyot néz és nem felel mingyárt, akkor nem látogatod meg. De ha készséggel rámondja, hogy szívesen lát...

- Akkor elmegyek hozzá! - toppant az asztal élére Olajos, - akkor elmegyek.

És föl is kelt, mintha máris indulna.

- Elmegyek hozzá, elmegyek. Dehát mikor, mikor? Ebédután. Mindjárt ebédután vidd a cipőd sarkát, vidd.

Leült a divánra. Az arca vörös volt, még a füle is. A két kezét a botján nyugosztva mosolygott.

A két nő nézte.

Terka kiment a pogácsáért. Tányérba rakta. Az asztalra tette.

- Nem, hát ez ilyen hebehurgyán, ilyen kipem-kapom módjára nem történhet, - aggodalmaskodott az anya. - Az a leány, ha nem is idegenkedik tőled, de mégishát ilyen egyszerre...

Terka is meggondolkodott:

- Hát persze: tegnap délután járt nálunk, ma meg már azzal rohanjam meg, hogy Pista meglátogatná. A cipőm nem is annyira ferde: csak most kezd...

- Politikából se jó, - dudálta az anyjok, - nem jó mutatni, hogy annyira kapunk rajta.

- Hogy mink ismerjük szerencsénknek, - biggyesztett Terka, - hadd lássuk, hogy ő érzi szerencséjének. Kissé odasült ez a pogácsa.

- Vakard le a kormosát.

- Pista szereti, ha kissé kormos. Elvégre Pistának olyan a keresete, hogy ügyvédnek se több. Éshát a megjelenése is uras. A művész mind úr, és Pista művész. Dehát gyere: egyél legalább ebből a pogácsából.

- Jó leány vagy, - örvendezett Olajos, - jó testvér vagy. Gyere hadd csókoljalak meg. És az én tizenegy ezer koronám is legyen a tied. Hátha mégis férjhez mégy, legyen mőringod szép.

- Milyen jó vagy, - rebegte Terka, - Isten őrizz, hogy elfogadnám. Ha el nem vesznek magamért, a mőringomért ne vegyen el senki. A pogácsámért ne vegyen el senki!

- Azt gondolnám, - dudálta az anya, - hogy az én papucsomat talpaltassuk meg. Bizonyosan a leány fogja elhozni, és akkor meguzsonnáztatjuk.

Terka nevetett:

- Papucsot talpalni?... Iszen azt fogja izenni Kaszab, hogy azon a pénzen újat vehet mama.

Olajos fölvetette a fejét:

- A szabó! - mondta izgatottan. - Fuss el Terka a szabóért!

*

Este nyolc után Olajost elvezette Terka a kávéház ajtajáig. Nappal nem szerette vezetgetni, de este, ha síkos volt az utca, vagy havas, mégiscsak elkísérte. Aznap is olvadt délben, és este meg fagyott.

Kilenckor már jelentkeztek a vendégek. A banda abbahagyta a vakolatrepesztő zenét: figyelmesebb játékba fogott. A primás széjjelpillantott olykor a vendégek asztalán, és arcán. Csak kávé és sör járta még, és az asztalok körül csupa nyugodt helybeli arcok voltak láthatók:

Egy tanár teát ivott. Egy öreg mérnök a városi orvossal sakkozott a belső sarokban nagy-dühös koppanatokkal. A pókhasú kávéás ásítózva babrált az órája láncán, - pecsétgyűrűvel nehezített lánc, vastag, nehéz arany. Unalom volt a kávéházban. Csak a vén kasszás kisasszony rakosgatta serényen a cukrot a kávétartóba.

- Egy teát, - hangzott olykor.

- Csáját vanillia nélkül, Kornél kisasszony.

Tíz óra felé négy idegen arcú hentesféle úr gömölygött be az ajtón. A primás szeme megvillant. Visszaintett a bandának és egy két rántással befejezték a bécsi nótát. A primás hosszú fonálon kezdte: *Zsindelyezik a kaszárnya tetejét.*

Az érkezettek oda se pillantottak. Vörös bort rendeltek hosszú palackokban és olyan komolyan töltögettek egymásnak, mintha a véröket töltögetnék. A beszélgetésükből a *disznó* és a *marha* szó hallatszott ki leggyakrabban: *sovány marha, sovány disznó, hízott disznó, kövér marha, tinó, ökör, szeszgyár* és másefféle.

Az egyikük birtokosféle ember volt, kopasz a feje búbján. A két szemöldöke közt mély ránc nyúlladt fel, a homlokát szinte kettéosztva. Igen szigorú volt attól az arca.

- Hogy a sintér kapja el! - mondogatta olykor.

Vagy csak röviden:

- Hogy a sintér!

A cigányok pihentek kissé. Aztán a primás az *Éva keringőbe* fogott. Azokban a napokban tanulták, s Olajos volt a mesterük, mert a tanítójukat elvitték katonának. A primás egy helyen ingadozott is. Olajos azonnal megérezte, s a primbe kapott. A vezérhanggá vált gordonkahang elnyomta egy percre a többi hangot is, és bársonyosan emelkedett fölfelé.

A szigorú gazda odatekintett félvállról a pohár mellől. A cigányok is odatekintettek Olajosra. A primás megtalálta a hangját és megint ő vezetett. Olajos visszakanyarodott a kontrázó mélységeibe. S elvegyült a többi hangok közé.

Az idegen négy úr csak beszélgetett tovább:

- Sovány marha: jobb etetni. Kövér marha: jobb később. Hasznot leghajtóbb a disznó.

A cigányok pihentek. A primás szeme egy percre se térült el a négy idegenről.

- Pezsgőt! - mondta a szigorú arcú gazda.

A pincér pincsikutyaként gyorsalt a kassza felé:

- Pezsgőt, Kornél kisasszony, pezsgőt.

Kornél kisasszony lehajolt és egy ezüstvedret vont elő a kassza aljából.

A pókhasú kávés fölegyenesedve tekintett az idegenek asztala felé.

A primáson mintha villam-áram futott volna végig. Fölkelt. Megkopogtatta a vonóval a hegedű hátát. A cimbalmos végigcikázott a verővel a húrokon. A primás rákezde: *Szeretlek én egyetlen egy virágom*. S a banda a bankó illatának teljes megérezésével vonta a gyönyörűt.

A szigorú úr megfordult:

- A kisbögös primázzon.

A cigányokra mintha víz loccsant volna. Olajos is megrándult. Valamennyi hangszer egyszerre elhallgatott. A kontrás előre tette Olajosnak a székét. A cimbalmos megfogta a karját és odavezette. Olajos rátapintott a szék vállára s leült. Az arca kipirosodott. Megérintette a négy hűrt, s rákezde a gordonka szép baritonján: *Szeretlek én egyetlen egy...*

A kávéház elcsendesült. Kornél kisasszony is felkönyökölt a pultjára és púderos arcát púderos mutatóujjára támasztotta. De a többi vendég is odanézett a feketepápaszemes és nagyhajú gordonkásra. A csészek halkabban zörögtek. A kávés is megfordult egy tekintetre az ajtóban. Csak a két sakkozó könyökölt változatlanul komoran a sakk mezején.

S a hang emelkedett meg leszállt a gordonkán a mélységek andalgóin. Olajos le-lehajlott, s olyankor a haja előre omlott, olykor meg hátra vetette a haját s megrázta. Sovány ujjai fűrgé póklábakként futkostak a húrokon. A vonójával hosszú hangokat húzott elő. Olykor meg nagy hévvel csapott le, s a gordonka remegve, olvadozó édes zokogással énekelte: *Eloszlik a tél zord hava...*

A cigányok halkán és csodálkozó szemmel kísérték a hangszereiken.

- Holló egyen meg, - hódolt a végén a primás, - hát igaz-e, hogy mégis csak fogott rajtad a tanításom.

*

Olajos a kocsit szélén állt. Építkeztek a Főutcának azon a helyén, és ő ott a könyvesbolt előtt át szokott térni az utca másik járójára. Mert talicskák nyikogtak ott az építkezésben és kövek zuhogtak: nem hallotta az eléje kerülők lábakopogását. S meg is tolamlottak ott a járókelők a téglaszagú állványok alatt. Inkább áttért.

Hát csak állt.

Fülett jobbra-balra a kocsik zörgésére: mikor halkulnak. Megindul akkor a botjának lejjebb jártatásával hátra. Vagy hogy valami emberséges lélek karon fogja s átvezeti. Nem mindig akad olyan szíves, de mégiscsak akad olykor-olykor. Többnyire férfiak, s mindig csak úri férfiak, szivarszagú vagy otkolonszagú úriemberek. Nők ritkábban. Akkor is csak falusi asszonyok. Gyermek soha.

Az idő enyhe volt aznap. A nap ereje felszárította az aszfaltot. Csak a kocsit nedveslett még és szaglott kellemetlenül. De hát az mindig olyan: nyáron porszagok, télen sárszagok, télen-nyáron lószagok.

A kocsijárás végre elcsendesül, s Olajos meg is indul. De valami hordódugóra lép és az megzavarja. Megáll. Közben hallja, hogy jobbról a színház felől fiakernek a robogása indul. Beletelik öt perc is míg a fiákerlovak odacsattognak. Át is juthatna addig, de hátha több dugó is van ott elhányva?

- Visszatérek, - gondolja, - mégiscsak ott megyek át inkább az épülő ház állványoszlopai között.

Tétován áll még, mielőtt indulna.

- Törlőgumit kérek, feketét, - hangzik egy gyermekszó a megnyíló boltajtón át a könyvesboltból.

...Megvárom, azt a fiakert, - gondolja Olajos.

S akkor érzi, hogy valaki suhogva közeledik s egyenesen őneki.

- Jónapot Olajos úr! - hangzik egy kedves hang.

S a hang tulajdonosa karon fogja. Liheg is kissé. Futott vagy sietett.

- Jónapot, - ismétli kedvesen, - a túlsó sorról láttam meg, hogy át akar térni. És ilyen nagy kocsijárásban! Hogy mer? No, jöjjön hát bátran. De mennyire örülök, hogy találkoztunk. És hogy megköszönhetem a szegfűt. Igen kellemesen lepett meg. Nem is tudom, hogy mivel szolgáltam rá? Maga jólelkű, igen jólelkű ember, Olajos úr. Meg van-e elégedve a cipővel? Apám különös gonddal dolgozta. Én mondtam neki, hogy remekeljen. És a talpát én magam viaszoltam. Tartósabb, tetszik tudni: nem járja úgy a víz. Húzófület is a legfinomabb fajtát választott apám, és a sarkába réz-szeget vert. No most fellépünk Olajos úr. Így: most itt állunk a gyalogjáró közepén. Itt már csendesebb ezen a téren. Szívesen elkísérném tovább is, igen szívesen. A cigányházig is elkísérném, igen szívesen. De anyám vár reám. Harangszóra nálunk ott kell lennie a levesnek az asztalon, és a piacról káposztát hoztam; annak nagy főlés kell. Isten vele kedves Olajos úr. Igaz: még csak azt akarom mondani, hogy a mi házukban lakik az öreg pénztáros kisasszony, Kornél kisasszony. Ismeri? Jegyző a maga kávéházában, felíró. Azt mondta, hogy az este nem is kívántak mást hallani a vendégek, csak magát, hogy csuda milyen gyönyörűen játszik. Örültem neki, hogy hallottam. No Isten vele Olajos úr: a káposzta szinte kiabál már a kosaramban.

Olajos piruldozott, mosolygott. Egy szó nem sok, annyit sem tudott szólni, csak épp hogy a végén rebegette ő is:

- Isten vele Etelka.

*

Aznap ebédután Terkának el kellett mennie vargáékhoz a cipősarokkal, és hogy megköszönje Etelka szivességét. A vak zaklatta érte. Éshát, hogy áthívja Etelt uzsonnára is.

A sarok mingyárt igazításba vevődik és Kaszabné szíves-hamar törölget egy széket ott a műhelyben.

- Bocsánatot kérünk, - nyájaskodik csillogó szemmel, - de a szoba tele van, vasal a leányom.

Etelka kikukkan a szobából.

- Óh... Alásszolgája kisasszony... Jaj, hát... Tessék talán, mégis idebe. Vasalok. Nagymosás volt, gőz van itt. De azért...

- Nem baj. Ugyis szeretnék magával is beszélni, Etelka. Uzsonnára hívtam volna át hozzánk...

- Uzsonnára, - képedezik boldogan Kaszabné, - dehát ma...

Kaszab papucsot kap elő a cipőhalomból.

- Tessék addig.

A szoba valóban tele van frissen mángorolt fehérneművel és vasalógőzzel. Szentek a falon szinte verejtékeznek. Kossuth Lajos szinte megmozdul, hogy levesse a télikabátját.

- Pedig úgy szerettük volna, - sajnálkozott Terka. - Pista is otthon lesz. Mindig lesi-várja az alkalmat, hogy a maga kedvességét megköszönje.

- Ő, az én kedvességemet? Nekem kell az övét.

Egy székről félrerakták a fehérneműt.

Etelka pirongott. Az anyja szinte dorombolt boldogságában.

- Bocsánat, - mondta, - nekem még mángorolnom kell: rövid a nappali világosság. És ma szombat van: nem maradhat.

A két lány magára maradt.

- Igen kedves volt, mondja Pista: igen kedves volt...

- Szót se érdemel, kisasszony, - mentegetődött Etel, - láttam, hogy át akar menni a kocsiuton. Akárki is megtette volna. Nekem öröm az, ha szerencsétlenül...

- Nem ő, nem szerencsétlen, - vágott a szavába Terka, - valahogy ki ne ejtse ezt a szót előtte! Borzasztóan bántja, ha valaki sajnálkozik rajta.

- Bántja? Aj, Isten ments akkor, hogy elcsússzon a szám. Pedig köztünk szólva, én olyan sajnálkozással nézem... Kár érte mégis: olyan szép fiatalember, nemes, nyugodt arc, szinte olyan papi. És ma, ahogy kísértem, a szemét is néztem: nem látszik rajta semmi baj.

- Nem. Sőt néha meg is nyitja a szemét, és akkor olyan, mintha látna. De azért ő mindig látásról beszél. Ma délben is hogy megjött, mingyárt így ujságolt:

- Láttam Etelkát. A piacról ment haza. Káposztát vitt és húst. És bőrt is az apjának.

Etelka elbámult.

- Való igaz. Káposztát hoztam és húst a piacról, és két pár cipőre való talpbőrt. Hát akkor mégiscsak lát valamit.

- Lát, csak nem szemmel. Az utcán mindig tudja, miféle ember megy el mellette: úr-e, paraszt-e, asszony-e, férfi-e; gyermek-e, vagy gyermeket vivő asszony. Még azt is megmondja, öreg-e vagy fiatal. Gyermekkorában is, mikor még falun laktunk, mindig megmondta, ki ment el a ház előtt. Pedig ott nincs aszfalt. Bóta bácsi ment erre. Vagy Czapekné ment erre. Vagy: Szücs Jani futott el előttünk. Sokszor kérdeztük: hát hogy tudod? Hiszen Szücs Jani mezítláb jár. A vállát vonogatta: - Nem tudom, csak tudom.

- Különös.

- Az. És azért is nem érti, hogy sajnáljuk. Én teljes életemben csak egyszer hallottam tőle ezt a kérdést: *milyen?* A hegedűnek a hangjait kérdezte. Igen neveltük. Vélte, hogy valami ide-oda szállongó szép látnivalók azok a hangok. Még akkor gyerek volt: nyolc éves. A kántor hegedült néha a szomszédunkban. És hogy ő meghallotta, ha pillangók röppentek is el mellette, vélte, hogy a hegedűhangok is valami affélék. Mikor aztán mondtuk neki, hogy mink se látjuk

a hangokat és maga a kántor se látja, nem irigyelte többé a látásunkat. Ámbátor talán most... Most halljuk tőle másodszor ezt a kérdést: milyen? Magát kérdezi vele Etelka, magát.

Etelka megint megállt a vasalóval. Csodálkozott, mosolygott, pillogott.

- Kérdez?

- De mennyire! El kellett mondanunk apróra. Persze ő nem érinthette meg a maga arcát. Ha valaki arcán végigjártatja az ujjai hegyét, attólfogva ő jobban látja, mint a látó.

Etelka a fejét rázta. Mosolygott.

- Érdekes. Dehát mit mondtak neki; milyen vagyok? Mondták úgy-e, hogy csúnya vagyok, szeplős?

És szomorkás mosolygással hajol a vasalójára.

Kaszab benyitott a cipővel.

- Tessék.

- Mit kóstál?

- Semmit se kóstál. Ilyen csekélységekért nem fizettetek a kedves feleimmal.

- Hát igen köszönöm. Etelka tán mégis szabadulhatna: elbocsátják ugye?

Kaszab elmosolyodva nézett a leányra:

- Ha a dolga is bocsátja...

És Terkára is nézett. Az ujját elvonta az orra alatt. S visszasietett a műhelyébe.

- Nem, hát most nem lehet, - mentegetődzött Etelka, - köszönöm, ma nem lehet. Hiszen láthatja...

- Hát akkor holnap. Holnap: vasárnap.

- Holnap? - pillogott Etel, mintha a holnap szó valami soha nem hallott csodálatos szó volna, - holnap? Nem, most már hát holnap se mehetek. Ha nem mondta volna kisasszony, hogy Olajos úr olyan szívesen érdeklődik... Nem, így nem lehet most már...

És szemérmesen vonta föl a fél vállát.

- És ha ő jönne el magáért? Ha ő kísérné át hozzánk?

Etelka hosszan pillogva mélyedt el a vasalásba.

- Nem tudom, - szólalt meg végre, - de nem: az se lehet. Ha kisasszony nem mondta volna, hogy Olajos úr olyan szívesen érdeklődik... Nem, nem lehet... Nem illik, hogy odamenjek. De ugye mondták neki, hogy csunya vagyok, szeplős?

- Dehogyan mondtuk. Inkább azt mondtuk, hogy szép. Mit is beszél maga csunyaságról?

- Tudom milyen vagyok. És az a szerencsétlenség, hogy éppen az arcom... Tessék nézni a karomat: sehol énrajtam egy szeplő, csak éppen az arcomon.

- Azt el lehet puderozni. Krém is van olyan.

- Iszen csak az kellene: puder és krém a mi házunkban. Csak az legyen, amit a miatyánkban kérünk. Nem mondták Olajos úrnak, hogy szeplős vagyok? Jobb ha megmondják.

- Bánja is ő. Ő csak a hangját látja magának. Most már hát mégis teljesült szegénynek az az óhajta, hogy lássa a hangokat. De mondja meg Etel nyílt szívvel, hogy idegenkedik... a vaktól.

- Isten ments! - rándult meg Etelka. - Nekem nagyon is kedves úriember. Óh Istenem, hogy mondhatott ilyet kisasszony? Iszen már az első találkozásunkban úgy éreztem, mintha a szegény kis csókám volna. Oh bocsánat... nem csókám, hanem hogy az jutott eszembe akkor. Vagy hogy nem is az jutott eszembe, hanem... én mindenkit testvéremnek érzek, aki...

És nevetve rázta meg a fejét.

- Ma minden összebonyolódik a fejemben.

Terka úgy nézett, mint az órás a zsebóra belsejébe.

- Hát így, - mondta, - ha a testvére, a mi Pistánk úgy véletlenül bebotlana ide... mondjuk: holnap délután három órakor, itthon találná magát?

Etelka már akkor ismét komolykán hajlott a vasalóra.

- Istenem, - mondta elmosolyodva, de mély pillantással maga elé, - hát mért ne találna otthon.

Olajos azon az estén még szebben muzsikált. Vigadó vendég nem volt, de a cigányok maguk kinálták Olajosnak, hogy szólózzon. S kétszer is. És látszott, hogy most már ez minden este így lesz. Ha kedve kerekedik valamelyik vendégnek, - hadd ismerjék a remeklő kezű kisbögőst.

Olajos mégis nyugtalanul aludt azon az éjszakán. Másnapra a szokottnál is korábban kelt.

- Meleg vizet, - volt az első szava, - és a beretvámot.

Maga szokott beretváltkozni, gereblyés beretvával. Nem tükör előtt persze, de hibátlanul.

- A fekete ruhámat! - mondta beretváltkozás után. - Terka fuss a boltba, és hozz nekem egy szép nyakkendőt, selymet. A legszebbet, legsimábbat, legdrágábbat. Te Terka, virágot is végy! Eregy be a virágosboltba: van már jácint is. Egy szép nagy jácint-csokrot...

- Ugyan, hova gondolsz. Nem illik most még. Először még oda, és mingyárt jácintot vinnél. Éppen jácintból szoktak csokrot csinálni! S ha szoktak volna is... Hátha nem is fogadnak olyan szívesen, mint gondolod.

A vak megdöbbsent:

- Nem fogadnak szívesen?

- Megtörténhetik, hogy nem fogadnak szívesen. De hát bizonyos, hogy szívesen fogadnak.

Olajos fel és alá járt ebédig a szoba futószőnyegén, mintha a déli órával hamarabb találkozna, ha eléje sétál. S meg-megpengette az óráját.

- A szülőkkel is kellett volna beszélned, - szólalt meg egyszer szigorúan, - ezt elmulasztottad!

- Ugyan ne aggodalmaskodj, - pattant reá Terka, - hiszen majd elolvadt az apja, mikor mondtam, hogy uzsonnára hívom a leányát.

- De hát az anyja.

- Az anyja meg hatszor mondta: *Kezét csókolom*. Még neked is azt mondja majd.

A vak pillogott.

- Milyen asszony?

- Semilyen. Mint a sárvakaró. Boldog, ha hozzátörölöd a cipődet.

Olajos mosolyogva rázta a fejét.

- No, hegyes a nyelved! Ha te volnál vargáné, az urad ár helyett azzal varrna. Hát nem baj nekik, hogy vak vagyok?

- Ugyan ne kicsinyeskedj. Ha baj volna, csak neked volna baj, akkor is.

A vak a fejét rázta:

- Nekem nem baj, csak kint mikor járok, néha a cipóm orrán szeretném, ha volna szemem. De más cipőjén se tudok affélét.

Elütött a füle mellett.

- Már légy is van? Március elején? Bizonyosan a fás kosárban hozták be.

Aztán csak ebédnél szólalt meg ismét:

- Horváth Atilla is vak, - mondta, mintha hangosan gondolkodna, - és világhírű művésze a zongorának. Hát Edvi Illés: híres ügyvéd és vezércikkek írója. És Milton is vak volt. Olvastad te, Terka? Igen jeles könyvet írt. Én sem olvastam. De igen nagy költő volt az a Milton. Lehet, hogy mellékesen az is ügyvédkedett.

Három óra tájban azt tudakolta, hogy a toronyóra nem jár-e előbbre?

Három órakor megrándult:

- Bajuszpedrőt! - kiáltotta, mintha tüzet kiáltana, - adjatok bajuszpedrőt!

A két nő nevetett:

- Csak nem gondolod, hogy mink bajuszpedrőt is fogyasztunk?

- Hát az öcsémnek nem volt?

- Nem. Nem divat az már. Hogy jut eszedbe?

- Rendetlen a bajuszom.

- Dehogyan rendetlen. Nincs neked olyan nagy bajuszod. De ha akarsz, felkanyarítom a hegyét a sütővasammal.

- Kanyarítsd.

Négy óráig egyre a bajuszát tapogatta. De a nyakkendőjét is. Haját is. Egyszer azt kérdezte: Nincs-e pehely a ruháján? A zseb óráját minden percben verette: cink-cink-cink, cilink, cilink.

- Mingyárt négy óra.

Az idő borult volt aznap. A februárvégi hó már az előbbi napokban elolvadt. A levegőben a nyirkos kövezet szaga érzett. Olajos óvatosan lépegetett, nehogy besározódjon a cipője.

- Kár, hogy el nem hozhattam a gordonkámot, - szólalt meg útközben.

Aztán kis időre rá megint:

- Majd muzsikál ő: az ő hangja olyan, mint a muzsika.

Megint kis idő múlva:

- Mégis csak kellett volna virágot hoznom. Illik, nem illik, az én érzésem azt mondja, hogy illik.

- Nem illik! - felelte határozottan Terka.

Olajos aztán csak a kapuban szólott megint.

- Nincs-e valami hiba rajtam?

S tapintotta keztyűjére: be van-e gombolva. Tapintott a bajuszára is. Szimatolt. Az udvarból füstszag ereszkedett kifelé, noha látónak semmiféle füst nem volt látható.

Terka benyitotta az utca ajtaját:

- Vigyázz: itt lelépünk. Folyosóra.

A vak letapintott a botjával s lelépett. Abban a percben megnyílt az egyik udvari ajtó, és Etelka röppent eléjük.

- Isten hozta kisasszony! Isten hozta kedves Olajos úr.

S gyöngéden megszorította a vak kezét.

- Itt már én vezetem, - duruzsolt, mint a meleg kályha, - én, én.

S a vak karját a magáéba illesztette.

- Csak bátran, Olajos úr. Itt a küszöbnél lelépünk. A konyha ez, és...

- Tudom, - örvendett Olajos, - tudom. A sporhert amott van, és a műhelyajtó emerre. Sohse jártam itt, de azért betalálnék magam is a szobába.

- Csodálatos - lelkesedett Etel, - csodálatos. El nem lehetne hinni...

Csak az anyja volt otthon. Mentegetődött, hogy az urának el kellett mennie az iparoskörbe. A bőr annyira megdrágult, hogy most mindig azon tanácskoznak.

- Tessék ide a divánra, - biztatta a vakot Etel, - kisasszony is tessék.

- Nem, maga üljön oda az öcsém mellé. Hiszen magával szeret ő beszélgetni. Vagyishát mit magázzuk mink egymást, Etel? Akarod?

És megcsókolta Etelt.

- Nehéz lesz megszoknom, - szemérmeskedett Etel, - te igen jó vagy. Valamennyien jók vagytok. És Olajos úrnak is az arcán a jóság.

Olajos ült a divánon és mosolygott.

A botját elvette Etel és ez némiképpen zavarta. Maga mellé tapintott a divánra, - felcserepesedett viaszos-vászon diván, - és mosolygott, szimatolt.

- Nem, - szólalt meg a haját rázva, - csak maga jó, Etelka. Mikor először találkoztunk is, mingyárt éreztem. Mert tudtam én, hogy ott ládák vannak. A ládáknak ládászaguk van. És betűszaguk. Valami kátránnyal vagy mivel írják a ládára. Éreztem és tudtam, hogy már csak hat lépés és a botom hegye ládába koppan.

Sohse szokott annyit beszélni egyszerre, de akkor mintha megoldták volna a nyelvét. Az arca piros volt és Etelnek fordulva beszélt:

- De azért jólesett a maga szivessége, jólesett. És ma is akartam hozni virágot, de -

- A bolt zárva volt, - csapta el a szót Terka, - már zárva volt.

Olajos meghökkent. Pillogott.

Etel elpirultan nézte:

- Oh köszönöm, - mondta melegen, - a gondolatot is köszönöm, hiszen a multkor se érdemeltem meg azokat a gyönyörű szegfűket. Egyet leprésem és eltettem emlékül.

Olajos mosolygott. Terka felé tekintett, hogy mit mondjon erre? De Terka hallgatott, és a beszélgetésbe szünet szakadt. Csak a falióra tik-takolt sietős tik-takkal.

Olajos megtapintotta a bajuszát.

- Csuda, hogy télen, - szólalt meg Kaszabné, - hogy hogyan virágzik télen is néhol?

Fölkelt és a sublóhoz ment. Egy üveg vörös bort tett az asztalra és egy poharat. S nyájasan mosolygott.

- Köszönjük, - mondta Terka, - de az öcsém nem iszik.

- Nem, - rázta a fejét a vak, - csak vizet. Víz a legjobb. Horváth Atilla se iszik bort. Horváth Atilla tanárom volt nekem. Ő is vak. De jeles művész. Világhírű. Zongorán. A Vigadóban szokott lenni a koncertje, és grófok, hercegek is hallgatják. Az nem baj öneki, hogy vak. Egy híres ügyvéd is van Pesten, aki vak. Ügyvéd és író: Edvi Illés. Olvassák ugye a cikkeit?

- Az uram bizonyosan olvassa, - vélekedett Kaszabné, - az iparoskörben olvasnak politikát. Az én uram igen érti a politikát. Mindig politikáz itthon is. Igaz-e Etel?

- Akkor olvassa, - biccentett örömmel Olajos.

- Dehát hogyan? - csodálkozott Etelka, - hogyan ír az az Edvi Illés? Hogyan mártja meg a tollát? és hogyan...

Olajos mosolygott:

- Írógépen: kopp-kopp.

- Írógépen, - bizonyított Terka is, - én is írógépen írok.

- Persze, persze, - mondta rá Etelka, - hogyan nem gondoltam rá.

Olajos rázintott a haján.

- De lehet, hogy nem írógépen. Írhat, ha akár ceruzával is, vagy éppen tentával is. Nem kell azt tapogatni. Ebben a szobában van tента. Itt jobbról. Sublót van itt, igaz-e?

- Valóságos igaz! - csodálkozott Etel.

- Pedig csak ma hoztuk be a tentát, ma délelőtt, - mondta Kaszabné, - inasgyerekért írt az uram Fegyvernekre a komájának.

- Amott meg viaszgyertya van, - mutatott a nagytyükör felé a vak. - Minálunk is volt, mikor falun laktunk. Ez az asztal meg új itten. Meg se tapintom, de azért tudom.

- Valóságos igaz! - csodálkozott Etel.

- És itt a hátam mögött ablak van. Az udvarra.

- Node ilyet!

- És még két ablak van a szobán, - folytatta diadalmasan a vak, - és abban a tulsó, ablakban virágcserep is Pelargonium vagyis muskátli van benne.

Úgy volt, ahogy a vak mondta és Etel vidáman csodálkozott. Az anyja is.

A beszélgetés aztán fölötte nyájas volt és meleg. Olajos piros volt és élénk, mint a lapdázó gyermek. Elmondta Miltont is, és Rudnyánszkyval is dicsekedett.

- Olyan verseket írt, hogy aki hallja, minden hajszála emelkedik tőle. Püspökök is kezet fogtak vele. A primás is, a hercegprimás.

- Dehát hogyan tudta? - álmélkodott Etel, - hogyan tudta mégis, hogy melyik a primás? és melyik a püspök? Megtapintotta-e az arcukat? Mert Terka mondta... Mondta tegnap, hogy... Hogy úgy szokták a... világtalanok.

Olajos csodálkozva emelte meg a szemöldökét.

- Úgy szokták? A vakot éppenséggel nem érdekli, hogy kinek mekkora a szakála.

Terka megmozdult.

- Én csak arra mondtam, hogy gondoltam... Hogy úgy kérdezted Etelkát. Mert hiszen Kossuth Lajos szobrát is körültapingattad nálunk.

Olajos elpirult.

- Az megint más. Etelka megint más. Ha valakit közlelől szeretnénk ismerni... Hát anyánk arcát nem sokszor megsimítottam? A tiedet is. Anyánk ráncos és az álla alatt is van ránc és a nyakán szemölcs. A te arcod síma és a szemöldököd selymes. Az szabad nekem.

S mosolygón rázta a fejét:

- De Etelkát nem merhettem. Mit gondolt volna?

- Semmi rosszat nem gondoltam volna, - felelte határozottan Etelka. - Tudom, hogy a vak a tapintásával lát. És ha egyszer... ha látni akar Olajos úr, az én arcomat is megtapinthatja. Tapintsa meg hát: milyen vagyok?

S közelebb mozdult a divánon. Odatartotta az arcát, mosolyogva, szinte pajkosan:

- Tessék.

A vak teljesen elpirult.

- Köszönöm, - rebegette hálásan, - igen köszönöm. De... Nem kellemetlen?

- Nem, ha maga óhajtja.

- Én igen... ha megengedi...

- De szívesen. És engem is érdekel, hogy... De az igazat mondja ám meg, hogy milyen vagyok?

- Úgyis tudom, hogy szép. De azért ha megengedi...

- Hát tessék, tessék.

Olajos mosolygott s a szempillái úgy remegtek, mint a nyárfalevél. A kezét óvatosan föl-emelte, a leány vállára érült.

- Engedje meg, hogy először is a vállát... Engem a vállá érdekel legjobban.

- A vállam?

Olajos mosolyogva bólintott.

- Az. Maga, Etelka annyira jó... Lehetetlen, hogy magának szárnya ne volna.

- Óh, - olvadozott a leány, - már ilyet...

És szemérmesen elvonta a vállát.

- Node ilyet...

- Ha nincs is szárnya, de a helye bizonyára megvan, - erősködött Olajos.

- Oh, maga igen udvarias, Olajos úr, - vonaglott pirosan a leány, - dehát az arcom, itt az arcom. Milyen magának az én arcom? Lássuk, hogy milyen?

S tartotta ismét az arcát.

- Ha megengedi, - rebegett a vak.

S a keze remegett, ahogy fölemelte. A homlokára értült a lánynak, mintha megáldaná.

- Milyen szép, - rebegte, - milyen szép!

A szemöldökén is végigsimított.

- A magáé is selymes, de hosszabb. A szeme is szép, nagy...

S az arca szinte áhítatos komolylyá vált. Végigérintgette az arcát is a lánynak, gyöngédeden, mint mikor a virágáros szegfűit érintgette.

- Milyen szép!

S két tenyérrel is újra az arcát, mintha gyermekarcot simítana körül.

- Óh milyen szép!

Ajakát is, állát is.

- Milyen szép!

A nyakán is végigsimult az ujja.

- Milyen szép!

S onnan ismét a vállára.

- Csoda, hogy szárnya nincsen.

Válláról végig a karján, a kezefejére.

- A kezét már ismerem.

S a keze ott nyugodott meg. Fogta, mintha madárkát markolna, gyöngéd szorítással.

Az arca áhítatos volt. Szemepillái lehunyódtak.

- A színek nem igen érdekelnek, - mosolygott boldogan.

S a leány kezét az ajkához szorította.

-&-